

מימים ראשון נים בארץ ישראל:

בן-ציון פרידמן איש צפת: עדות של יהודי חסיד ישוע בזמן הטורקים

גרשון נראל

בן-ציון (ב"צ) פרידמן נולד ברוסיה בשנת 1852, והגיע לגליל בהיותו ילד, יחד עם אביו. הם השתקעו בצפת, ששמות רבניה ומקובליה הגיעו עד למרחוק. האב שלח את בנו ללמוד בבית מדרש, ובגיל צעיר הוסמך ב"צ לרב. אולם חייו השתנו מקצה לקצה בעקבות מפגש עם מיסיונרים מטעם "החברה הלונדונית ליהודים" (London Jewish Society) שהגיעו לצפת בשלהי המאה ה-19. בעקבות מפגשים וויכוחים שניהל ב"צ עם שליחי המיסיון בענייני אמונה, הוא החל להתעמק בתוכנה של הברית החדשה. הוא קרא אותה בסתר, ובהדרגה שינה את דעותיו לגביה. סמוך לשנת 1876 נסע ב"צ לירושלים, לביקור בכותל המערבי, ושם חידש את קשריו עם אנשי המיסיון האנגלי. המרכז של המיסיון נמצא ב"כנסיית המשיח", מול מגדל דוד. כשידידיו של ב"צ בצפת שמעו על קשריו עם אנשי המיסיון בירושלים, הם השתדלו בכל כוחם להחזירו אליהם. אך בינתיים אימץ ב"צ את האמונה בישוע כגואלו האישי וכמשיח ישראל, וידע היטב מה צפוי לו אם יחזור לצפת. לפיכך נמלט ליפו והפליג ללונדון. שם פגש יהודים משיחיים אחרים, שהבולט ביניהם היה אהרון שטרן, שגם הטביל אותו בשנת 1878. בבירה האנגלית למד ב"צ במשך כשנתיים בבי"ס תנ"כי של המיסיון, ואף רכש נתינות בריטית. אולם ליבו נשאר בארץ ישראל, והוא שאף לחזור אליה.

בשנת 1882, כשגברו גלי העלייה מרוסיה הצארית, חזר ב"צ לירושלים, הפעם כשליח רשמי מטעם המיסיון האנגלי. הוא השקיע את מרצו ואת זמנו בהפצת הבשורה של ישוע, לצד מתן סעד חומרי לעולים החדשים. אולם עיקר עבודתו של ב"צ התמקד בצפת, שאלה חזר ב-1887. ב"צ הגיע לצפת כממונה על פעילות המיסיון האנגלי בעיר, ופעל בה במשך כ-30 שנה. הקהילה היהודית בצפת אומנם התייחסה אליו כאל מוקצה מחמת מיאוס, ובכל זאת הגיעו לשערי המיסיון יהודים (וערבים) שביקשו לקבל עזרה רפואית חינם. הפונים קיבלו טיפול מסור מידי הרופאים וגם תרופות, ותוך כדי כך סיפר להם ב"צ בשפה העברית על בשורת ישוע. למעשה, לב"צ היה חלק נכבד בהקמת בית חולים ובית ספר למען תושביה היהודים של צפת. אשתו, גיסתו ואחותו לימדו באותו בית ספר.

יהודי צפת נוכחו לדעת שבניגוד להאשמותיהם, ב"צ לא אימץ את האמונה בישוע

בן-ציון פרידמן, 1899

תמורת טובות הנאה, אלא אף היה מוכן לסבול השפלות וחרמות מצידם. בשנת 1904, למשל, כשהטילו הטורקים סגר מלא על צפת בעקבות התפרצות של מחלת הכולרה, ניסו הרופאים להסתלק משם, בעוד שהרופאים האנגלים ואנשי המיסיון נשארו בעיר ועזרו יומם ולילה לנזקקים. פרידמן חיבר והפיץ חוברות שונות ב"לשון הקודש". בחיבורו "אור העולם" (1906), למשל, כתב: "התורה והדת אשר הורה ישוע גברה ועלתה למעלה מכל דתי הפילוסופים ומחוקקים היותר גדולים בארץ. הפילוסופים איה המה? ולחכמתם מה היה?" חיבור נוסף שלו נקרא "דרושים קצורים" (1909), שכולל דרשות אודות ראש חודש ניסן, חג הפסח, חג השבועות והימים הנוראים. בסוף החיבור מופיע שיר בחרוזים אודות "התפילה". פרידמן

אף עסק ב"העתקה חופשית משפת אנגלית עם הוספות", ותירגם לעברית את החיבור "גדעון ומלאך ה'" (1909). גם כאן צירף שיר בחרוזים, ובו נאמר: "משיח צדיק ומושיע, נחשבת למתעה ופושע/ לכן לארץ הורד כבודנו,

בית החולים האנגלי בצפת, 1914

והחושך כיסה את שמינו/ זה עברו כמה ימים ושנים, והנה עודנו כמסתר פנים/ עד ממרום תשפוך הרוח, ונאמר אתה הוא המשיח".

כמי שגדל בצפת היו לב"צ קשרים מיוחדים עם חלק מתושבי העיר. מעניינים במיוחד הקשרים שהיו לו עם משפחת לויסון המבוססת. ב"צ קנה יין מכרמיה של משפחת לויסון לשם סעודת האדון, ואף שלח יין זה לאנגליה, למטרה זו. בסופו של דבר קיבלו את האמונה בישוע שני בנים מוכשרים ממשפחת לויסון מצפת, אם כי בהפרשי זמן ניכרים. מדובר בליאון הבוגר ובאחיו הצעיר נחום. שניהם ניהלו עם ב"צ שיחות בענייני אמונה, והוא גם נתן להם את הברית החדשה בעברית.

ליאון היה הראשון שהאמין בישוע. המשפחה החרימה אותו, והאם סיפרה לנחום שאחיו נפטר. רק מאוחר יותר הופתע נחום כשנודע לו מפיו של ב"צ שאחיו ליאון חי, ושהוא מאמין בישוע ולומד בסקוטלנד. לשני האחים היו קשרים עם המיסיון האנגלי, וגם עם אנשי המיסיון הסקוטי בצפת. כעבור כמה שנים הלך גם נחום בדרכו של אחיו והצטרף אליו בבריטניה. לימים היה ליאון לנשיא הראשון של "האגודה הבינלאומית של היהודים המשיחיים". נחום עמד לצידו, עד מותו של ליאון ב-1936. נחום, שהצטיין בכתיבה, נפטר ב-1968. בניגוד לרבים מהיהודים חסידי ישוע בני דורו שעזבו את הארץ, ב"צ נשאר בצפת עד יומו האחרון. הוא נפטר בינואר 1916, בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, ונקבר בעיר. □

(כל הזכויות שמורות לגרשון נראל. אין להעתיק מאמר זה או חלקים ממנו ללא רשות בכתב מהמחבר)

